

шығармашылыққа ерекше мән беріледі. Мұнда зерттеу мәдениеті маңызды рөл атқарады, ол кәсіби-педагогикалық мәдениетті құраушы ретінде кәсіби білімнің мәнін ашуға, оның зерттеу әдіснамасын меңгеруге мүмкіндік береді

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Мәдени мұра» стратегиялық ұлттық жобасының 2009 - 2011 жылдарға арналған тұжырымдамасы туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2008 жылғы 6 қарашадағы N 1016 Қаулысы. – Астана.

2. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя/И.Ф. Исаев. - М.: Академия, 2002. - 219 с.

3. Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогического исследования: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений/Загвязинский В.И., Атаханов Р. -2-е изд., стер. - М.: Издательский центр «Академия», 2005. - 208 с.

4. Лобова Г.Н. Основы подготовки студентов к исследовательской деятельности/ Г.Н.Лобова . - М., 2000.-196с.

5. Краевский В.В. Методология педагогического исследования/В.В. Краевский. - Самара: Изд.-во: СамГПИ,1994. -165с.

6. Крылова Н.Б. Формирование культуры будущего специалиста /Н.Б.Крылова.- М., 1990. – 142с.

7. Таубаева Ш. Исследовательская культура учителя/ Ш.Таубаева. - Алматы: Алем, 2000. -370с.

8. Тұрғынбаева Б.А. Біліктілікті арттыру жүйесінде мұғалімдердің шығармашылық әлеуетін қалыптастыру: пед.ғыл.док. ... дис. – Алматы, 2006. – 320 б.

МРНТИ 14.35.05

<https://doi.org/10.51889/2020-1.1728-5496.14>

К.М. Метербаева¹ Б.А.Қиясова²

¹Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті
Алматы Қазақстан

²Абай атындағы қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Алматы, Қазақстан

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ ЖАҒДАЙЫНДА БОЛАШАҚ ПЕДАГОГ МАМАНДАРДЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ЖЕТІСТІКТЕРІН КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУҒА ДАЙЫНДАУ

Аңдатпа

Бұл мақалада бағалау - оқытудың ағымдағы және қорытынды кезеңдеріндегі оқушылардың үлгерімі туралы ақпаратты білдіретін білім беру процесінің қажетті компоненті екені талданады.

Авторлар жоғары оқу орнында болашақ педагог мамандардың оқушылардың оқу іс-әрекетін кәсіби бағалаудағы критериялды тәсілдің мүмкіндіктерінкөрсетуге тырысты. Соған сай болашақ мамандардың қажетті кәсіби құзыреттіліктерінің жиынтығы ұсынылған, олардың негізінде білім беру үрдісінің сапасын бағалау критерийлері құрылған және ұсынылған. Сонымен қатар, критериялды бағалаудың құрамдары сөз болып, критериялды бағалаудың басты міндеттері мен артықшылықтары көрсетілген.

Түйін сөздер: бағалау,критериялды бағалау, формативті, сумативті, заманауи, үдеріс, жүйе

К. Meterbaeva¹ К. Kiyassova²

¹Kazakh national women's pedagogical University
Almaty, Kazakhstan

²Kazakh national pedagogical University named after Abai
Almaty, Kazakhstan

UPDATED CONTENT OF EDUCATION IN TERMS OF CRITERIA-BASED ASSESSMENT OF STUDENTS' EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS

Abstract

This scientific article discusses the assessment as a necessary component of the educational process, which is information about the progress of students at the current and final stages of training. The authors show the possibility of using the criterion approach by future teachers in the professional evaluation of educational activities of students. In accordance with this, on the basis of the shown necessary professional competencies of future specialists, an attempt is made to develop and present criteria for assessing the quality of the educational process. The components, main tasks and advantages of criteria evaluation are revealed.

Keywords: assessment, criteria assessment, formative, grammatical, modern, modern, process, system.

К.М. Метербаева¹ Б.А.Киясова²

¹Казахский национальный женский педагогический университет
Алматы Қазақстан

²Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Алматы, Қазақстан

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К КРИТЕРИАЛЬНОМУ ОЦЕНИВАНИЮ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

В данной статье рассматривается оценка, как необходимый компонент образовательного процесса, представляющая собой информацию об успеваемости студентов на текущем и заключительном этапах обучения.

Авторами показаны возможности использования критериального подхода будущими педагогами в профессиональной оценке учебной деятельности учащихся. И на основе показанных необходимых профессиональных компетенций будущих специалистов сделана попытка разработать и представить критерии оценки качества образовательного процесса. Раскрыты компоненты, основные задачи и преимущества критериального оценивания.

Ключевые слова: оценка, критериальное оценивание, формативное, грамматическое, современное, современные, процесс, система.

Кіріспе. Бағалау үдерісі-бұл заманауи оқыту мен оқытудың маңызды элементтерінің бірі. Бағалаудың дұрыс ұйымдастырылуына көп жағдайда оқу процесін басқарудың тиімділігі маңызды орын алады.

Бағалау - оқытудың ағымдағы және қорытынды кезеңдеріндегі оқушылардың үлгерімі туралы ақпаратты жинау мен талдауды білдіретін білім беру процесінің қажетті компоненті.

Бағалау процесін қайта қарау өзектілігі білім берудің қазіргі стратегиялық міндеттерімен, халықаралық стандарттар мен білім беру сапасына қойылатын заманауи талаптарды ескере отырып, білім беру деңгейін арттыру қажеттілігімен, оқыту нәтижелерінің объективтілігін және университет түлектерінің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету мақсатында білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау мен белгілеуге қойылатын бірыңғай талаптарды әзірлеу қажеттілігімен айқындалады[4].

Бағалау жүйесін жетілдіру, көпфункционалдығымен анықталады. Ол: оқушы оқу материалын қаншалықты табысты меңгергенін немесе практикалық дағдыны қалыптастырғанын анықтауға

мүмкіндік беруге; оқушылардың танымдық іс - әрекетінің түрлі салаларында жетістіктерінің динамикасын көрсетуге; білім алушылардың өзін - өзі бағалауына ықпал ететін ынталандырушы, дамытушы механизм негізінде болуға; "мұғалім - оқушы", "әкімшілік-педагогикалық ұжым"байланысын көздеуге тиіс. Бұл оқу процесін қалыптастыруға жүйелі көзқарасты, яғни оның тұтастығын қамтамасыз етеді.

Зерттеу әдістемесі Жаңартылған білім беру жүйесінің қалыптасуы, құзыреттілік тәсілге негізделген жаңа білім беру стандарттарының пайда болуы білім алушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалаудың жүйелік, пәнаралық сипатқа ие, білім алушылардың оқу-танымдық құзыреттілігін қалыптастыруға әсер ететін бірыңғай технологиясын іздеуге, критериалды бағалау технологиясының ұйымдастырушылық-педагогикалық негіздерін анықтауға, осы технологияны практикалық іске асыру моделін әзірлеуге ықпал етеді. Бағалаудың әр түрлі тәсілдерінің пайда болуы, әрине, құзыреттілік тәсілдің, жеке тұлғаға бағытталған, дамыта оқытудың негізделген жалпы педагогикалық тұжырымдамасын белгілеуге ықпал етуінде. Осының барлығы бағалау жүйесін дамытудағы заманауи үрдістерді алдын ала анықтайды және критериалды бағалау технологиясының пайда болу қажеттілігін туындатады, ол білім алушылардың жеке жетістіктерін қажетті құзыреттердің қалыптасу деңгейін бағалаудың белгілі бір критерийлерімен салыстырудан тұрады.

Заманауи критериалды бағалау екі құрамды болып табылады: жиынтық және формативті бағалауды біріктіреді.

Жиынтық немесе қорытынды бағалау (емтихан, қорытынды тест және т.б.) белгілі бір уақыт кезеңінде білім алушылардың білім алу нәтижесін анықтайды.

Формативті бағалау күнделікті тәжірибеде (сабақ сайын, күн сайын) қолданылады. Осы бағалау түрінде міндетті түрде оқытудағы прогресті қамтамасыз ететін кері байланыс жүзеге асырылуы тиіс.

Формативті бағалау мұғалімгесыныптағы үлгерімді қадағалауға көмектеседі. Ол қалыптастырушы, ынталандырушы және уәждеуші функцияларды өзіне алып келеді[5].

Формативтік	Суммативтік
Оқу барысында жүргізіледі (шағын дербес жұмыстар, тестер және т. б. көмегімен)	тоқсан соңында (аралық немесе ағымдық бақылаудың көмегімен)
білім алушыға өз жұмысын түзетуге, жоғары нәтижелерге қол жеткізуге көмектеседі	Оқушыларға оқылған тақырып бойынша өз жетістіктерін көрсетуге мүмкіндік береді
мұғалімге әрбір оқушының материалды игеруі туралы ақпаратты жинақтауға, оны талдауға және әрі қарай жұмысты жоспарлауға, яғни оқытудың неғұрлым сапалы процесін жүзеге асыруға мүмкіндік береді	мұғалімге білім алушылардың жетістіктері туралы қорытынды пікір жасауға, қорытынды баға қоюға мүмкіндік береді

Өйткені критериялық бағалау шешуге тиісті мәселені объективті бағалау, білім алушыларды ынталандыру, олардың жоғары нәтижеге жету үшін, онда проблемалар ауқымы, маңыздылығына қарай тәртібімен көрінуі мүмкін. Олар: Біріншіден, бағалау жүйесі қандай да бір оқу материалының қаншалықты табысты игерілгендігін, қандай да бір практикалық дағдының қалыптасқанын анықтауға мүмкіндік беруі тиіс. Екіншіден, бағалау жүйесіне болашақ мамандардың өз жетістіктерін ынталандыратын және дамытатын тетік қойылуы тиіс. Үшіншіден, бағалау жүйесі болашақ мұғалім, ата-ана, педагогикалық ұжымы арасындағы тұрақты байланысты қарастыруы және қамтамасыз етуі тиіс. Төртіншіден, бағалау жүйесі нақты сыныпқа қатысты бірыңғай болуы тиіс. Бесіншіден, бағалау жүйесі білім алушылардың психикасына ұқыпты қарау, оны жарақаттайтын жағдайларды болдырмайтындай етіп құрылуы тиіс.

Зерттеу нәтижелері

Критериалды бағалаудың артықшылықтары неде?

1. Пәндік оқу мақсаттарына сәйкес келеді және оқытушының көңіл-күйіне байланысты емес (бағалаудың объективтілігін арттыруға ықпал етеді).

2. Қол жеткізудің нақты тұжырымдалған деңгейлерін ұсынады.

3.Білім беру процесінің барлық қатысушылары үшін (студенттер, оқытушылар) бағалауды түсінікті етеді.

4. Өзін-өзі бағалау дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

5. Білім алушылардың өз еңбегінің нәтижесіне жауапкершілігін тәрбиелейді.

6. Оқуға мотивацияның өсуіне ықпал етеді.

7. Білім сапасын арттырады.

8. Сабақтың әр кезеңінде білім алушыларды бағалау (білім алушылар оқытудың қорытынды бағасы неден қалыптасатынын көреді);

9. Өзін-өзі бағалау және өзара бағалау (топта немесе жұптасып жұмыс істей отырып, студенттердің ұжымда жұмыс істей білуі қалыптасады).

Материалды меңгеруді тексеру кезінде білім алушылардың теорияны меңгеруінің толықтығын, беріктігін және оны таныс және бейтаныс жағдайларда практикада қолдана білуін анықтау қажет.

Болашақ педагог мамандардың білім, білік, дағдыларын тексерудің негізгі түрлері ауызша сұрау, жазбаша жұмысы, өзіндік жұмыс, тестілеу, практикалық жұмыс және ағымдық, аралық бақылау, емтихан болып табылады.

Жазбаша және ауызша жауаптарды бағалау кезінде бірінші кезекте студенттер көрсеткен білімі мен біліктері ескеріледі. Бағалау сондай-ақ білім алушылардың жіберген қателіктері мен кемшіліктерінің болуына және сипатына байланысты. Егер болашақ маман бағдарламада көрсетілген негізгі білімді немесе іскерлікті игермеген болса, қате деп саналады. Болашақ педагог маманы алған тапсырманың немесе оны орындау тәсілінің мағынасын бұрмалауға әкеп соқтырмайтын қателіктер қате деп саналады, мысалы, ұқыпсыз жазу, тапсырманы ұқыпсыз орындау және т. б.

Білім алушылардың ауызша және жазбаша сұрауына арналған тапсырмалар теориялық сұрақтар мен міндеттерден тұрады. Теориялық сұраққа жауап, егер өзінің мазмұны бойынша сұраққа толық сәйкес келсе, барлық қажетті теориялық фактілер мен негізделген тұжырымдарды қамтитын болса, ал оның мазмұны мен жазбаша жазбасы математикалық және логикалық жағынан сауатты және жүйелілігімен және ұқыптылығымен ерекшеленетін болса, мінсіз болып саналады.

Егер болашақ маман өз бетінше немесе оқытушының елеусіз көмегімен тапсырмаларды шешудің барлық кезеңдерін орындап, дұрыс жауап немесе тапсырманың өзге де талап етілетін көрінісі алынған болса, мінсіз болып саналады.

Бағалау жүйесінің өзі – білім беру немесе жұмыс процесін өзін-өзі реттеудің табиғи механизмі болғандықтан, субъективизм оның дамуының табыстылығына айтарлықтай теріс әсер етеді. Сондықтан критериалды бағалау болашақ педагог мамандарға қатысты білім беру процесінің сапасын анықтаудағы тиімді шара болып табылады.

Пікірталас Критериалды бағалау білім алушылардың дамуының әртүрлі бағыттары бойынша оқытушының жетістіктері мен олардың оқу-танымдық құзыреттілігі көрсетілген бірқатар құрауыштардан (критерийлерден) құралады [2].

Баллдық бағалау оқытушының абсолюттік билігінің құралы болып табылады, білім беруге авторитарлық көзқарасты бекітіп және жаңғыртып отырады, оған сәйкес оқытушы – сөзсіз бедел, шындықты тасушы, бұл, әрине, әрдайым шындыққа сәйкес келмейді [3]. Критериалды бағалау, кері байланыс функциясын орындай отырып, білім алушыға өз табыстары мен сәтсіздіктері туралы ақпарат алуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, аралық жұмыстың ең қанағаттанғысыз нәтижелері тек өз нәтижелерін жақсарту үшін ұсыныстар ретінде қабылданады [1], бұл әсіресе маңызды болып табылады, өйткені оқу қызметіне мотивацияны қолдауға мүмкіндік береді.

Болашақ педагог мамандар оқушылардың оқу іс-әрекетін критериалды бағалауда басшылыққа алатын басты міндеттері:

- оқу процесінің әр кезеңінде әрбір білім алушының дайындық деңгейін анықтау;
- білім алушының жеке даму траекториясын анықтау және бақылау;
- білім алушыларды оқыту процесінде күтілетін нәтижелерге қол жеткізу үшін кең спектрлі біліктілік пен дағдыларды дамытуға ынталандыру;
- әр түрлі қызмет түрлерін орындау үшін алынған бағалардың маңыздылығын саралау;
- оқу материалын меңгеру сапасын және оқу үдерісін ұйымдастыру ерекшеліктерін анықтау мақсатында мұғалім мен оқушы арасындағы кері байланысты қамтамасыз ету [1].

Білім алушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау үлгісі

Бағалау деңгейі	Қойылатын талаптар
(жоғары деңгей)	- оқушы өз бетінше тапсырмаларды шешудің барлық кезеңдерін орындады. - тапсырма толық орындалды және дұрыс жауап алынды немесе басқа жұмыстың нәтижесін талап ету.
(жеткілікті деңгей)	тапсырма толық орындалды, бірақ орындау кезінде жұмыс істеу дағдыларының жеткіліксіздігі қойылған міндеттер; - тапсырманың басым бөлігі дұрыс орындалды (85% астам), - жұмыс толық орындалды, бірақ оңтайлы қойылған міндеттерді шешу тәсілдері.
(орташа деңгей)	- тапсырма толық орындалған жоқ, бірақ білімалушы жұмыс істеудің негізгі дағдыларын меңгерген, қойылған міндетті шешу үшін талап етілетін болады.
(бастапқы деңгей)	- оқушы білмейтіндігін көрсеткен елеулі қателіктер жіберілген немесе жұмыстың едәуір бөлігі дербес орындалған жоқ.
(сыни деңгей)	- тапсырма білім алушыларда міндетті - практикалық, өзіндік жұмыс - тексерілетін тақырып бойынша.

Осылайша, заманауи білім беру белгілі білім санын үйретіп қана қоймай, осы білімді сатып алуға және оны пайдалануға деген ынта-жігерді тәрбиелеуге ұмтылуы тиіс.

Қорытынды Бүгінгі күні мұғалімнің рөлі маңызды тәрбие факторы болып табылатын элеуметтік ортаны оңтайлы ұйымдастыруда. Өз сабағын өткізу кезінде педагог оқушының одан әрі дамуға дұрыс бағытты таңдауға көмектесіп, оған әсер ететін орта элементтеріне қарым-қатынасын белгілейді. Критериалды тәсіл оқушы мен мұғалімдердің оқу-білім беру қызметінің сапасын объективті бағалаудың ең оңтайлы нұсқасы болып табылады және олардың жекелеген элементтерін немесе жұмыс бағыттарын түзетуге, жалпы білім беру процесінің тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді. Сол себептен болашақ педагог мамандарды оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалауға жоғарғы оқу орнынан дайындауымыз қажет екенін көрсетеді.

Пайданылған әдебиеттер тізімі:

1. Абекова Ж.А., Оралбаев А.Б., Бердалиева М., Избасарова Ж.К. *Технология критериального оценивания, методика ее применения в учебном процессе / Международный журнал экспериментального образования. Педагогические науки.* – № 2, 2016. – С. 215-219.
2. Ильина Е.А. *Критериальное оценивание.* URL:<http://festival.1september.ru/articles/588262/> (дата обращения 24.04.2017 г.) – интернет ресурс
3. Ким Е.О. *Критериальное оценивание как педагогическая технология.* – 2014. – URL: <http://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/obshchepedagogicheskie-tekhnologii/2014/01/06/kriterialnoe-otsenivanie-kak> (дата обращения 24.04.2017 г.) – интернет көздерінен
4. *Студентке арналған нұсқаулық.* – «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2015.
5. *Student engagement by employing student peer reviews with criteria-based assessment* .Mirmotahari, O ^a.,Berg, Y ^a.,Fremstad, E^b.,Damsa, C ^b.,IEEE Global Engineering Enguction Conference, EDUCON Volume April-2019.Yjvthcnfmb 8725174,Pfges 1152-1157.